

„Generația 80 e acum un fapt de istorie literară”

• DUMITRU AUGUSTIN DOMAN ÎN DIALOG CU LIVIU ANTONESEI •

Dumitru Augustin Doman: *Dragă Liviu Antonesei, deși ar trebui să discutăm despre generația 80, n-o putem face înaintea de vorbi despre începuturile tale scriitoricești. La 20-21 de ani, deja publicai în „Opinia studentescă”, la mijlocul anilor 70, frecventai cercul lui Mihai Ursachi împreună cu alți tineri aspiranți la glorie. Dar editorial ai debutat abia în 1988 cu volumul de eseuri „Semnele timpului”, ca în preajma revoluției, vorba lui Stere, să-ți apară și primul volum de poeme „Pharmakon”. Explică, mai ales pentru tinerii scriitori de azi, această lungă perioadă de... tatonare.*

Liviu Antonesei: Păi, tatonarea cu pricina nu mi se datorează mie! Eu aveam gata volumul de debut de prin 1978-1979 și l-am trimis la concursurile de debut ale diferitelor edituri – mai ales la *Cartea Românească* și *Albatros* – încă de atunci. Nu mai puteai debuta, cel puțin în poezie, apoi și în proză, decât prin concurs. În 1981, am și câștigat concursul de debut la cea din urmă editură. Asta seara, ca să spun așa, când am și sărbătorit evenimentul împreună cu mai mulți colegi de generație, Florin Iaru, Ion Stratan, Traian T. Coșovei, Mariana Marin etc, pe banii răposatului și regretatului meu văr George, care locuia și lucra în București. A doua zi dimineața, nu mai eram însă câștigător, pentru că în locul meu fusese instalat un domn, cred că-l chema Ștefan Mera, care urma să plece traducător pentru corpul expediționar român din Angola, unde era un fel de război civil, iar Ceaușescu decisese să dea o mână de ajutor militar frățesc uneia dintre facțiuni, cea mai marxistă, de bună seamă. N-am mai auzit de poetul Mera de atunci... Oricum, se pare că Mircea Sântimbreanu a avut un fel de sentiment de vinovăție, pentru că, dus de minuță la el de regretata Gabriela Negreanu, a decis să mă bage în *Caietele debutanților 1980 – 1981*, apărute în 1983, apariție ce servea și drept „certificat de debut”. Așa că, în 1983, am depus volumul integral la *Cartea Românească*, pentru că nu mai doream să am nimic de-a face cu editura ce mă debutase în haită. Și, după șase ani, mi-a apărut o treime din volum, ba și cu titlul schimbat din *Căutarea căutării* în, după mari lupte că era într-o limbă

străină, *Pharmakon*. În opinia mea, titlul acceptat pînă la urmă era mai subversiv decât cel inițial, dar nici cenzura nu era formată numai din genii! Și, oricum, rămăsese o treime de volum! Nu voi ști niciodată probabil cât a tăiat cenzura de la *Consiliul Culturii și Educației Socialiste* și cât delicatul poet Florin Mugur, redactorul de carte, care nu era chiar un monument de curaj. Și, probabil, nici așa n-ar fi apărut dacă într-o zi, când pierdeam vremea la editură discutînd cu redactorul de carte, care îmi explica, în felul său, că cenzura nu trimisese cartea înapoi de peste o jumătate de an, nu asista la discuție regretatul Marin Mincu, care m-a luat de-o aripă, m-a urcat în mașina personală, a pornit-o și nu s-a oprit pînă la *CCES*, care funcționa în *Casa Scînteii*. Acolo, în mod neașteptat pentru mine, a început să urla la cenzorul Velescu să dea odată drumul cărții mele. După vreo lună, a apărut, treimea despre care vorbeam. Așa că, în 1990, a trebuit să retipăresc la *Junimea* din Iași, la care debutasem cu eseu în 1988, volumul integral, cu titlul pe care i-l alesesem încă din 1979! Cam așa a fost cu debutul și cu... tatonatul!

D.A.D.: *Ai publicat în revistele „Argeș” și „Feed Back” fragmente consistente din dosarul tău de la Securitate. Ce legătură este între debutul editorial întârziat și urmărirea din partea „organelor”?*

L.A.: Nu știu dacă se poate stabili o legătură de cauzalitate strictă, dar e sigur că una cu cealaltă merg bine împreună. Din ce-am recuperat din dosarele mele – circa 500 de pagini, ceea ce reprezintă, după calculele mele cam 10% din total! –, reiese că urmărirea mea informativă a început la mijlocul anilor șaptezeci, când am intrat în redacția *Opinii studentești* și că s-a intensificat în momentul în care l-am cunoscut pe Noica și am început să corespondez cu acesta. Revistele studentești din Iași, adaug *Dialog* și *Viața Politehnicii*, publicau lucruri destul de curate și, adesea, curajoase pentru a fi lăudate destul de des la *Europa Liberă*. Asta a provocat în, mai 1983, o anchetă de mari proporții a *Securității*, căreia am căzut victime zeci de redactori și colaboratori ai revistelor, fie că eram cadre didactice, cercetători, cum devenisem eu, sau studenți. După ancheta cu pricina, n-am mai putut publica nimic vreme de aproape un an în revistele din Iași, în care am revenit după ce mă publicaseră câteva reviste din

țară, ceea ce vrea să spună că, adesea, redactorii făceau exces de zel, evitau să se complice cu tine dacă erai ciumat. Sau, poate, băieții cu ochi albaștri lucrau mai subtil. Naiba știe. Oricum, din faptul de a fi urmărit de **Securitate**, dacă nu erai idiot și aveai puțin sînge în tine, puteai trage și foloase. Să reiau discuția cu volumul de eseuri **Semnele timpului**. L-am depus la editura **Junimea** la sfîrșitul anului 1985, a fost inclus în planul editorial pe 1987. Am făcut și corectura în șpalt în vara anului respectiv, dar volumul nu apărea, deși se terminase și anul. Așa că, în primăvara lui 1988, am spus către trei persoane din lumea literară, pe care le bănuiam de relații de colaborare cu **Securitatea** ceva în genul: „dacă ăștia mă mai freacă mult, dacă nu apare cartea, fac și eu ce-a făcut Dan Petrescu”. Dan tocmai dăduse un interviu despre situația din România în presa internațională... Cam într-o lună, am fost anunțat că a apărut cartea. Sigur, pînă la urmă, tot a trebuit să-l urmez pe Dan pe calea protestului deschis, dar după aproape un an...

D.A.D.: *Când ai devenit conștient că aparții unei generații, cea de care vorbim aici? De la Colocviul de poezie din 1978 de la Iași, ca să luăm un punct de reper?*

L.A.: Colocviul din 1978 a fost ceva fabulos. În fața unei săli cu sute de oameni, studenți, intelectuali, tineri autori etc, s-au spus niște lucruri incredibile pentru nivelul de rigiditate ideologică la care ajunsese regimul. Mă refer în special la speech-urile unor Ștefan Aug Doinaș, Dorin Tudoran, Geo Bogza, dar au fost mult mai multe luări de poziție curajoase. Însă conștiința că aș aparține unei generații am căpătat-o tîrziu și cumva în ciuda dorinței mele. Eu sînt, în fond, un singuratec, unul cordial de bună seamă, dar un singuratec, iar ideea de a aparține unei generații, unui club, unei „partide” mă oripila. Dar cum toată lumea vorbea despre o nouă generație și mă trecea pe diversele liste, m-am împăcat cu gîndul. Treptat, mai ales participînd la evenimente comune cu colegii din alte orașe – cum ar fi Festivalul de poezie de la Sighișoara, apoi, după dispariția acestuia, la cel de la Tîrgu Neamț –, am început să mă simt membru al generației.

D.A.D.: *Dar, în fond, ce este o generație literară? Dacă ne gîndim, de pildă, la generația 27 a veacului trecut, înțelegem că este vorba de o elită. Este generația 80 o elită?*

L.A.: Habar nu am, deși sînt (și) sociolog de formație! Oricum, dacă luăm textele clasice românești privind acest concept nebulos – mă refer la Tudor Vianu și Mircea Vulcănescu – ceva tot nu iese la socoteală. Distanța între generațiile de creație ar trebui să fie de circa 30 – 33 de ani, cam trei pe secol. Or, dacă vorbim de o generație 60, următoarea a fi trebuit să se contureze pe la 1990, nu? Ce s-a întîmplat, oare, s-a accelerat istoria? Să nu uităm că, între timp, se vorbea și despre o generație 70! Cred, prin urmare, că nu putem stabili o succesiune aritmetic ritmică a generațiilor, ci trebuie să legăm fenomenul de anumite evenimente istorice semnificative. Dacă, desigur, ajungem la concluzia că acest concept este plauzibil și semnificativ. O generație nu este o elită, ci un fenomen de masă, dar dacă nu produce o elită, nu se vede ca generație. Eu așa cred.

D.A.D.: *Generația 80 a făcut o schimbare de paradigmă. Cum s-a întîmplat? Obosiseră șaizeciștii, băteau pasul pe loc?*

L.A.: Să ne gîndim puțin. Generația 60 a apărut și s-a afirmat pe fondul relativei deschideri a regimului începută prin 1963-64, odată cu eliberarea deținuților politici, relaxarea cenzurii, o anumită discreție a **Securității** a cărei principală funcție nu mai era neapărat represiunea, ci „prevenirea”. E o generație care a primit totul – reviste și edituri de condus, spațiu de exprimare, funcții și privilegii. E foarte posibil ca asta să obosească, să moleșască și în multe cazuri chiar așa s-a și

întîmplat. Generația mea a apărut pe fondul închiderii ideologice din 1971-1974 și al crizei finale, de sistem, a comunismului, manifestată îndeosebi, la nivel economic și al vieții de zi cu zi, după cutremurul din 1977. E generația care se maturiza pe fondul închistării ideologice și a penuriei generale. Dar fusese generația care-și făcuse studiile – liceale, universitare – în perioada de maximă extensie a libertății intelectuale din vremea comunismului, între 1965 – 1966 și 1971-1972, cu precizarea că Universitățile n-au mai putut fi la fel de închise ca în perioada anterioară nici măcar în 1989, la prăbușirea sistemului. O generație care crescuse pe fondul unei anumite deschideri față de tradiție, față de cultura universală și față de limbile aparținînd acelor culturi. Vorbesc de un fenomen de masă, nu doar din punctul de vedere al elitelor. În aceste condiții globale, era imposibil să nu fie o generație cumva altfel decît cea anterioară, inclusiv din punct de vedere literar. Să nu uităm că e, totuși, generația care a dat și cei mai numeroși disidenți și opozanți la regimul comunist, comparativ cu toate celelalte „crescute” în comunism.

D.A.D.: *Membrii generației 80 n-au avut maeștri din rîndul șaizeciștilor? Sau au fost ucenici neascultători?*

L.A.: Nu cred că lucrurile pot fi privite într-o ruptură completă. Cred că, măcar pentru perioada de început, putem găsi la unii dintre autorii optzeciști reminiscențe, uneori puternice, din unii autori șaizeciști, îndeosebi urmele lui Nichita Stănescu – cred că acestea pot fi depistate la Traian T. Coșovei, Ion Stratan, Augustin Frățilă sau Magda Cărneci. Alții, nu puțini, au fost marcați de șaptezeciști, deci de autori precum Mihai Ursachi, Petre Stoica sau Virgil Mazilescu... Pînă la urmă însă, cam toți cei care au rămas actuali, care n-au dispărut în uitare – să nu uităm că la un moment dat „listele” conțineau peste o sută de nume, poate peste 150! – s-au dovedit mai ales cei care pot fi definiți ca ucenici neascultători! E și normal așa.

D.A.D.: *Dar generația a luat naștere într-un centru, cum încă se susține, la Cenaclul de luni? La Iași te simțea cumva marginalizat? Ai făcut parte din acel desant ieșean la Cenaclul de luni în ședința la care a lipsit Nicolae Manolescu?*

L.A.: Cine susține nașterea mono-centrică a acestei generații nu știe despre ce vorbește! Poate e prima generație literară românească, iar dintre cele post-belice cu siguranță că este, care a apărut într-o puzderie de centre, deci e poli-centrică, adică a apărut în același timp la București, în jurul **Cenaclului de Luni** și al revistei **Convingeri comuniste**, care era mai bună decît spune titlul, dar și la Iași, Cluj, Timișoara, mai ales în jurul revistelor studențești, precum **Dialog**, **Opinia studențească**, **Echinox**, **Forum studențesc**. În alte locuri din țară, au fost cenacluri care au susținut procesul, iar festivalurile de poezie amintite, de la Sighișoara, apoi de la Tîrgu Neamț au fost un fel de factori catalizatori pentru toată generația, indiferent de domiciliul membrilor, pentru că, în fond, unii tineri autori, precum Liviu Ioan Stoiciu și alții trăiau în orașe fără măcar reviste literare.

D.A.D.: *Prietenia a avut vreun rol în coagularea generației? Acum mai înseamnă ceva prietenia literară?*

L.A.: În acele condiții de presiune, prietenia și solidaritatea au fost principalii factori comuni de rezistență. Fără ei nu am fi reușit să parcurgem calvarul anilor optzeci, oricum nu toți și într-o stare mult mai proastă decît am reușit s-o facem. În condiții de libertate, adesea și de concurență intragenerațională, de bună seamă că solidaritatea s-a mai rarefiat, iar relațiile de prietenie s-au mai pierdut pe drum. Totuși, unele din cele mai puternice prietenii actuale ale mele, să mă refer la cele cu Dan Petrescu, Mihai Dinu Gheorghiu, Florin Iaru, Marta Petreu, Vasile Gogea, Dorin Spineanu, Nichita Danilov, Lucian Vasiliu etc, s-au născut atunci...

D.A.D.: *Generația aceasta a avut/are criticii ei? Cine a impus-o?*

L.A.: Principalii factori de impunere au fost forța și solidaritatea caracteristice generației ca atare. Însă nu poate fi trecut sub tăcere rolul criticilor din generațiile anterioare, mai ales al unor Nicolae Manolescu, în special pentru luniști, dar nu exclusiv, Eugen Simion, Ion Pop, Marian Papahagi, Al. Călinescu, Mircea Martin. Dintre criticii generației, principalul „propulsor” a fost, fără îndoială, Ion Bogdan Lefter, dar activi au fost și alții, precum Ștefan Borbely, Radu Călin Cristea, Ioan Holban, Mircea Mihăieș, Marius Ghica etc. Nu trebuie uitat nici faptul că foarte mulți dintre poeții generației scriau ei înșiși despre cărțile colegilor lor. Cîteva ani, chiar și eu am scris cîteva sute de recenzii, cronici literare sau articole de sinteză...

D.A.D.: *Timp de cinci ani ai fost membru al Uniunii Scriitorilor, ai ajuns chiar în conducere, apoi ai demisionat în 1995. De ce?*

L.A.: Am ajuns membru al USSR fără să fi făcut vreo cerere! M-a „băgat” Mircea Dinescu în organizație, pe baza meritelor mele „prerevoluționare”, dar și a faptului că aveam două cărți publicate, deci satisfaceam condițiile statutare. Cît a fost Dinescu președinte, m-am simțit destul de bine în USSR. Cînd a venit Laurențiu Ulici a început să nu-mi placă o mulțime de lucruri pe care le-a făcut D-Sa, începînd cu închirierea în condiții niciodată clare a patrimoniului Uniunii și sfîrșind cu

oferirea unui loc de veci, la picioarele lui Eminescu, pentru înmormîntarea lui Eugen Barbu, fără să consulte Consiliul Uniunii, deși Barbu nu mai era membru și atacase organizația în mod incalificabil. M-am pronunțat critic în ședințele de Consiliu în legătură cu aceste fapte și altele similare. Cînd, în 1995, Laurențiu Ulici l-a demis pe Al. Dobrescu de la conducerea *Convorbirilor literare*, am demisionat și eu – din postul de redactor șef adjunct, din Consiliul USSR, din Uniunea ca atare. Mi-am dat seama că pot fi scriitor și în afara acestei organizații nu doar foarte amestecate, ci și, în unele privințe, dubioase. Și n-am mai revenit în interiorul ei, deși mereu mi s-au transmis – și mi se transmit – semnale...

D.A.D.: *În sfârșit, ce viitor mai are generația 80? Unii dintre membrii ei deja se dezic de ea. Va mai fi ea percepută ca o grupare?*

L.A.: Un viitor ca generație nu cred să mai aibă, sîntem prea împrăștiati cu toții, dar nimeni nu poate șterge de pe hartă un fapt istoric. Că vrem sau nu vrem, că ne place sau nu ne place, cîteva bune zeci de autori români vom fi priviți mereu ca membri ai generației optzeci! Generația 80 e acum un fapt de istorie literară. Poate pentru că am privit, la început, cu destulă reticență această integrare, mie îmi vine mai ușor s-o accept acum!